

Galambos Tamás

A hatvanas esztendőök környékén még többé-kevésbé szépnek, romantikusnak látta a valóságot. Képfelületein úgyszólván hemzsegnak a füvek, a fák, a bokrok és a virágok. De hol van már a pályakezdés világszemléleti ártatlansága! Ami korábban természeti mítosz volt: időközben a fordítottjába csapott át. A társadalmi gubancok megidézésébe, az emberi mítosztalanságba. Legutóbb egy mozgalmas, ünnepi felvonulási jelenetet állított ki a III. Szegedi Táblakép-festészeti Biennálén. A művön békés menetelőket és katonai alakulatokat szerepeltetett, aztán magasba emelt vezetői portrékat és lózungos jelmondatokat, nem beszélve a papírmásés gyári környezetről. A nézők pedig sorra-rendre ott kuncogtak a kép előtt. Mindenki értette a tragikomikus példázatot. Hogy rólunk van szó.

Tragédia és komédia? Romantika és illúziótlanság? Galambos Tamás festői világát keresztül-kasul átszövik az efféle szellemi feszültségek. Egyszerre szelíd és gunyoros, historikus és aktuális. Nem is lehet őt egykönnyen beskatulyázni. Igaz, kezdetben naiv, neoprimitív szemléletű művésznek látszott. Amolyan Rousseau-féle utódnak. Elvégre ő is részletező, rajzos és ironikus látomásokkal operált, másrészt tiszta, ragyogó színakkordokkal. Hogyan napjainkban is lényegében ugyanezekkel az eszközökkel dolgozik. Csakhogy menet közben több minden kiderült. Észrevehettük: az előbbi formatartalmak legalább annyira kötődtek a kora reneszánsz vagy a bizánci hagyományokhoz, mint a francia mester felfogásához. Ráadásul az alkotótól távol áll a kifejezésbeli állandóság. Míg a hetvenes évekig a szerves, szürrealisztikus képesítés jegyében munkálkodott, addig az utóbbi időben már a mellérendelő, metafizikus és töredezettebb szerkezetekre hagyatkozik. Galambos naivitását tehát egy jól megválasztott festői álarcnak tekinthetjük.

Annál inkább, mivel kortárs művészetünk egyik legszellemesebb, legintellektuálisabb alkotójával állunk szemben. Hogy mire való akkor a színészkedés, az alakoskodás? A bátrabb, kendőzetlenebb szókimondáshoz. Mi tagadás: eddig magam is elsősorban csak az egyéni hangvételő, humoros moralizálást becsültem Galambosban. Aki olyan otthonosan mozgott az antik, a keresztény, egyáltalán a történeti kultúra szimbólumvilágában, akár a vadász az erdőben. Ha úgy adódott, a bujaság paradox komikumára hivatkozott, máskor az emberi telhetetlenségen és butaságon mosolygott. Mostanában viszont rájöttem: ez a piktúra nem csupán moralizál, de politizál is. Határozottabb véleménye van a hatalom kérdésköréről. A mondva csinált demokráciáról, netán a demagóg öngazolásról. Elég most csak a Nagykovácsyos gyermekjátékaira vagy az előljáróban idézett Sej, a mi lobogónkra utalni.

Galambos Tamás historikus töltetű munkásságában mindenestre kitüntetett helyet kapnak a bibliai szituációk. Rajtuk keresztül is a jóról, a rosszról, az emberi gyarlóságról és kiszolgáltatottságról elmélkedik. Mikor fiatalon meghalt barátjára emlékezett: szelíd, méltóságos corpuszokat festett. Amikor viszont az autókkal övezett nagyvárosi embert idézte: gázálarcot helyezett Krisztus arcára. Az itteni rajzokon is ugyanez a témakör folytatódik. Hol epikusabb vagy önállóbb kompozíciókat, hol mikroszkopikusabb részleteket látunk. És ezúttal sem beszélhetünk drámai látásmódról, noha az események rendje a tragédia felé tendál. Galambos előadása inkább a középkor és a kora reneszánsz szenttelen, bumfordi emberábrázolásaival analóg. E rajzi elemzés különben szerencsésen jelzi az alkotó szakmai, művészi alaposságát. A részletek iránti tiszteletét. Ennek köszönhető, hogy a lábfejekbe mélyesztett apró szegecsen is felfedezi a kereszt motívumát. Mint cseppben a tengert.

SZUROMI PÁL